

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 23.05.2022

§ 54

OmaLahti -osallistuva budjetointi - säännöllinen asukasosallisuuden toimintamuoto
Lahdessa

2627/00.01.03.01/2022

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

Osallisuuskoordinaattori Tia Mäkinen p. 044 769 8695

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

Kaupunginhallitus

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto hyväksyy osallistuvan budjetoinnin toimintamallin
jatkon ehdotuksen mukaisesti ja merkitsee tiedoksi liitteet 1. ja 2.

Käsittely

Asian käsittelyn yhteydessä valtuutettu Sanna Virta ilmoitti olevansa
esteellinen. Esteellisyys todettiin kuntalain 97 §:n 3 momentin mukaisesti.
Virta poistui asian käsittelyn ja päätöksenteon ajaksi.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 16.05.2022

§ 175

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Timonen Pekka

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus hyväksyy osaltaan, että kaupunkitasoinen osallistuvan budjetoinnin toimintamalli ja vaiheet otetaan säännölliseksi, joka toinen vuosi toteutettavaksi asukasosallisuuden toimintamuodoksi Lahdessa.

Toimintamalliin liittyvät päätökset ovat osa hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan toimivaltaa ja määrärahavaraus tehdään lautakunnan talousarvioon. Toimintamallia ja sen jatkoa arvioidaan uudelleen vuonna 2026. Lisäksi se merkitsee tiedoksi liitteet 1. ja 2.

Samalla kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

”Kaupunginvaltuusto hyväksyy osallistuvan budjetoinnin toimintamallin jatkon ehdotuksen mukaisesti ja merkitsee tiedoksi liitteet 1. ja 2.”

Perusteluosa

Kuntalain 5 luku 22 § mukaan kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Kunnanvaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista esimerkiksi järjestämällä mahdollisuuksia osallistua kunnan talouden suunnitteluun.

Suomen Kuntaliitto on määritellyt osallistuvan budjetoinnin eli OSBUn olevan suoran demokratian menetelmä, demokraattinen prosessi, jossa eri

intressiryhmät käyvät vuoropuhelua rahasta ja resursseista löytääkseen yhteisen näkemyksen varojen käytölle.

#OmaLahti -osallistuvan budjetoinnin projektin käynnistäminen, koordinointi ja eteneminen 2020

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto päätti 13.02.2020 § 10 käynnistää #OmaLahti-osbun toimintamallin konseptoinnin ja kokeilun sekä toiminnan arvioinnin ja varasi 100 000 euroa alueellisiin hankkeisiin vuodelle 2021.

Ensimmäisen toimintakauden ideointivaiheessa asukkaat jättivät keväällä 2020 713 hankeideaa. Yhteiseen kehittämiseen siirtyi 14 ja asukasäänestykseen yhteensä 58 hankeideaa. Äänestäjiä oli 3896. Kaupunki toteutti 10 hankeideaa äänestyksen ja jaoston päätöksen (23.9.2020 § 38) perusteella. Lisäksi jaosto päätti, että toimintamallia jatkettaisiin projektisuunnitelman mukaisesti siten, että syksyllä 2021 käynnistettäisiin arvioinnin ja jatkokehittämisen jälkeen toisen kerran ideoi, kehitä, äänestä -vaiheet ja toteutus vuonna 2022.

Ensimmäistä toimintakautta arvioitiin yhteistyössä Tampereen yliopiston ja LAB-ammattikorkeakoulun EmPaci-hankkeen kanssa. Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto (21.4.2021 §32) käsitteli arvioinnin tuloksia ja päätti, että hankerahaa varataan 200 000 € vuodelle 2022.

Osallistuvan budjetoinnin koordinointi, arviointi ja tunnusluvut vuonna 2021

Vuoden 2021 organisaatiouudistuksen myötä osallistuvan budjetoinnin toimintamallista on vastannut hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta ja työtä on koordinoanut sivistyksen palvelualueen osallisuuden ja tiedon vastualueen osallisuus ja hyvinvointi -palveluyksikkö.

Toisella osbu-kierroksella kaupunki sai asukkailta yli 950 hankeideaa. Yhteiseen kehittämiseen tai suoraan äänestykseen siirtyi 177 hankeideaa. 4691 lahtelaista äänesti (3,9 % asukkaista). Äänestäjien määrä kasvoi edellisvuodesta 0,6 prosenttiyksikköä.

Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta päätti toteutettavista hankkeista äänestystuloksen mukaisesti kokouksessaan 27.1.2021 §6. Lisäksi se päätti esittää kaupunginvaltuustolle, että kaupunkitasoinen osallistuvan budjetoinnin toimintamalli ja vaiheet otetaan säännölliseksi, joka toinen vuosi toteutettavaksi asukasosallisuuden toimintamuodoksi Lahdessa. Toimintamalliin liittyvät päätökset ovat osa hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan toimivaltaa ja määrärahavaraus tehdään lautakunnan talousarvioon.

Toimintamallin arviointi toteutettiin yhdessä Tampereen yliopiston kanssa ja tulokset esiteltiin valtuustoseminaarissa 7.4.2022. Liitteenä on arviointiraportti sekä valtuustoseminaarin kyselyn kommentit.

Toimintamallin jatko

Osallistuvan budjetoinnin kokeilu projektina on päättynyt. Kaupunginvaltuusto päättää toimintamallin jatkamisesta säännöllisenä osana kaupungin osallisuustyötä sekä määrärahojen varaamisesta asukasideoiden toteuttamiseen säännöllisesti talousarvion puitteissa. Operatiiviseen toteutukseen sekä kustannuksiin varataan riittävästi resursseja ideoi, kehitä, äänestä –kierroksilla. Jatkokehittämistyö käynnistetään valtuustopäätöksen jälkeen.

Lahden kumppanuuspyytien kannanotto #OmaLahti -osallistuvan budjetoinnin toimintamallista

Lahden kumppanuuspyydät (pohjoinen, eteläinen, itäinen ja keskusta)

esittivät kaupunginvaltuustolle seuraavan yhteisen kannanoton #OmaLahti -osallistuvan budjetoinnin toimintamallista kokouksissaan 12. ja 13.4.2022.

”Lahden kumppanuuspöydät pitävät tärkeänä osallistuvan budjetoinnin toimintamallin jatkamista säännöllisenä, kaupunkitasoisena asukasosallisuuden toimintamuotona, jossa kaikki lahtelaiset voivat ideoida, kehittää ja äänestää hankkeita kaupungille. Toimintamalli tukee kuntalakia ja kaupunkistrategiaa, joka tarjoaa kaiken ikäisille asukkailla suoran vaikuttamisen keinon niin talouden suunnitteluun kuin omaan asuinympäristön viihtyisyyden kehittämiseen. Toimintamalli lisää asukastyytyväisyyttä kuin alueellista hyvinvointia.

Kumppanuuspöydät esittävät, että kaupunki jatkaa ideoi, kehittä, äänestä - kierrosten toteuttamista osana kaupungin osallisuustyötä.”

Vaikutusten ennakkoarviointi

Arviointi lyhyen ja pitkän aikavälin kuntalais-, organisaatio-, ympäristö- ja talousvaikutuksista:

- **Kuntalaisvaikutukset**

Osallistuva budjetointi nähdään tervetulleena osallistumisen sekä vaikuttamisen tapana sekä siihen suhtaudutaan positiivisesti. Osallistuva budjetointi voi parhaimmillaan edistää ja syventää demokraattista kulttuuria, asukkaiden ja kaupunkiorganisaation välistä vuorovaikutusta, luottamusta sekä talouden suunnittelun läpinäkyvyyttä. Eri toimijoiden välinen yhteistyö ja dialogi lisääntyvät, joka vähentää toiminnan siiloutumista. Se myös parantaa paikallisidentiteettiä, elinvoimaa sekä asukkaiden me-henkeä. Lahdessa toimintamalli mahdollistaa alle 18-vuotiaiden osallistumisen eri vaiheissa, mikä edistää mm. lasten ja nuorten kokemaa osallisuutta, yhteiskunnallista osallistumista sekä tarjoaa suoran vaikuttamisen keinon.

Osallistuminen on tutkitusti kasautuvaa eli kenellä on tiedollisia ja taidollisia valmiuksia osallistua, osallistuvat aktiivisemmin myös osallistuvaan budjetointiin. Kyseessä voi olla kuntalaisjoukkoa polarisoiva prosessi.

- Organisaatiovaikutukset

Osallistuva budjetointi lisää yhteistyötä ja helpottaa eri ryhmien välillä tapahtuvaa keskustelua. Se lisää asukkaiden ymmärrystä julkisten varojen käytöstä, mutta myös viranhaltijoiden ymmärrystä asukkaiden asenteista päätöksentekoa kohtaan. Viranhaltijat oppivat kärsivällisyyttä, kun taas asukkaat luottamusta. Toimintamalli haastaa organisaation sisäiset toimintatavat ja prosessit sekä päätöksentekokulttuurin.

- Ympäristövaikutukset

Osallistuva budjetointi tukee kestäväää kehitystä ja sillä on ekologisia vaikutuksia. Toiminnan tehostuminen vähentää siihen käytettäviä turhia resursseja. Hankkeita perustetaan asukastarvelähtöisesti, jolloin käyttöaste kasvaa. Omaan asuinalueeseen kohdistuva arvostuksen paraneminen voi ilmentyä esimerkiksi vähentyneenä roskaamisena ja ilkkivaltana. Asukkaat oppivat ottamaan vastuuta lähiympäristöstään.

- Talousvaikutukset

Osallistuva budjetointi lisää asukastyytyväisyyttä ja sitoutuneisuutta omaan kuntaansa. Myös hankkeissa käyttäjälähtöisyys mahdollistaa paremmat lopputulokset. Taloudellisia säästöjä syntyy esimerkiksi vähentyneiden valitusten kautta. Ennaltaehkäisevä toiminta on halvempaa kuin korjaavat toimenpiteet. Taloudellisten ja demokraattisten hyötyjen toteutumiseksi henkilöstö tarvitsee perehdytystä osallisuustyöhön ja -ajatteluun. Asukkaiden mukaan ottaminen ei ole tehokkaan toiminnan este

tai hidaste, vaan useimmiten tuottaa paremman ja taloudellisemman lopputuloksen kuin ilman osallistumista.

Lähteet:

#OmaLahti -osallistuvan budjetoinnin arviointi 2021, Kurkela, Pulkkinen & Sinervo, Tampereen yliopisto 2022

Osallistuvan budjetoinnin mallit ja trendit Suomessa, Ahonen & Rask, Kuntaliiton julkaisusarja 2019

Muutoksenhaku

Kunnallisvalitus

Toimenpiteet

Kh: kv

Kv: hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta, osallisuuskoordinaattori Tia Mäkinen, osallisuuskoordinaattori Sanna Virta, johtava asiantuntija Pia Haverinen, lukiojohtaja Heikki Turunen, sivistyspalvelujohtaja Tiina Granqvist, talouspalvelut (Katri Kemininen, Miia Karetjoki, Tiina Mörsky) KV
ote tiedoksi: kaupungin johtoryhmä, palvelu- ja vastualueiden johtoryhmät, tapahtumapäällikkö Inkeri Määttä, kestävän kehityksen ohjaaja Sari Knuuti, opetuksen suunnittelija Petra Larvus, liikuntapalveluvastaava Sanna-Maija Nurminen, suunnitteluavustaja Marianne Ihanus, Lahti-Piste, kirjastopalvelut, viestintäpalvelut